

QADIMGI RIMDA JARROHLIK: IM VA AMA IYOTNING KESISHGAN NUQTASI.

Muallif: Abdiyeva Sevinch Toshquvvat qizi

Z.M.Maxmudov

Ilmiy rahbar: Tillar kafedrası assistenti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 25.08.2025

Revised: 26.08.2025

Accepted: 27.08.2025

KALIT SO'ZLAR:

Qadimgi Rim sivilizatsiyasi nafaqat me'moriy mo'jizalari, huquq tizim va harbiy yurishlari bilan, balki tibbiyot, xususan, jarrohlik sohasidagi yutuqlari bilan ham tarixda chuqur iz qoldirgan. Zamonaviy tibbiyotning poydevori qadimgi grek tibbiyoti bo'lsa-da, Rim jarrohlari uni amaliyotda yanada takomillashtirib, o'z davri uchun inqilobiy bo'lgan usul va asboblarni yaratishgan. Rimliklar jarrohlikka nazariy bilimdan ko'ra amaliy yondashishgan, bu esa ularning usullarining samaradorligini oshirgan.

Harbiy Jarrohlikning O'rni:

Rim imperiyasining doimiy harbiy yurishlari jarrohlik sohasining rivojlanishiga eng katta turtki bo'ldi. Jang maydonlarida yuz beradigan turli xil jarohatlar nayza sanchilishi, qilich zarbalari va o'q jarohatlari jarrohlardan tezkor va samarali harakat qilishni talab qilardi. Rim legionlarida maxsus tibbiyot bo'linmalari, ya'ni "valetudinariya" mavjud bo'lib, ularda malakali tabiblar va jarrohlar xizmat qilardi. Bu tibbiy markazlar jarrohlik amaliyotlarini o'tkazish uchun zarur sharoitlar bilan ta'minlangan edi.

Harbiy jarrohlikning asosiy vazifasi qon ketishini to'xtatish va yarani infeksiyadan himoyalash bo'lgan, Rim jarronlari jarohatlarni kuydirish (kauterizatsiya) usulidan keng foydalanishgan. Bu usul yaraning yuqumlanishini oldini olishga yordam bergan. Bundan tashqari, ular yaralarni sikish uchun maxsus p (ketgut) va ignalardan foydalanishgan. Jarrohlik Asboblari

Qadimgi Rin jarrohlari zamonaviy tibbiyot asboblari juda o'xshash asboblardan foydalanishgan. Pompey va Geraklanum shaharlarida o'tkazilgan arxeologik qazishma ar natijasida turli jarrohlik asboblari topilgan, ular orasida: Pichoqlar (scalpels): Jarronatlarini kesish va ochish uchun.

Qisqichlar (forceps): Mayda suyak bo'laklarini olib tashlash va tomirlarni qisish uchun.

Ignalar va ip (needles and thread): Yaralarni tikish uchun.

Suyak arra va parmalari (bone saws and drills): Suyakni kesish va burg'ilash uchun, masalan, trepanatsiya (bosh suyagini teshib, ichki bosimni kamaytirish) amaliyotida.

Kauterizatorlar: Yaralami kuydirib qonni to'xtatish uchun..

Zondlar (probes): Yaralarning chuqurligini o'lchash va yot jismlarni topish uchun.

Bu asboblardan asosan bronza, temir va hatto ba'zi hollarda kumushdan yasalgan bo'lib, ularning dizayni yuqori darajada ishlangan edi.

Amaliyot Usullari va Anesteziya

Rimlik jarrohlar suyak sinishlarini to'g'rilash, dislokatsiyalarni joyiga solish, kataraktani (ko'z kasalligi) olib tashlash, tosh kasalliklarini davolash (litotomiya) kabi murakkab amaliyotlarni bajara olishgan. Ular gips bog'lamlarini qo'llashgan, singan suyaklarni joyiga qo'yib, ularni mahkamlashda yog'och yoki matodan yasalgan shinalardan foydalanishgan,

Afsonaviy jarroh Galen (mil. 129-216 yy.) Rim davrining eng yirik tibbiyot olimi bo'lib, uning tadqiqotlari va anatomiyaga oid bilimlari keyingi asrlar davomida tibbiyotning rivojlanishiga asos bo'ldi. Uning asarlarida miya va asab tizimiga oid jarrohlik amaliyotlari ham yoritilgan.

Anesteziya masalasiga kelsak, qadimgi qadimgi Rimda zamonaviy narkoz kabi to'liq og'riqsizlantirish usullari mavjud bo'lmagan. Buning o'rniga, jarrohlar afyun (opium) va mandragora kabi o'simliklardan tayyorlangan tinchlantiruvchi vositalarni ishlatishgan. Bu vositalar og'riqni qisman kamaytirgan bolsa-da, bemor butunlay behush bo'lmagan. Shu sababli, jarrohlik amaliyotlari juda tez bajarilishini talab qilgan.

Xulosa qilib aytganda, Qadimgi Rimda jarrohlik tibbiyotning ajralmas qismi bo'lib, ayniqsa harbiy sharoitlar uni yanada

rivojlantirgan, Garchi zamonaviy texnologiyalar va gigiyena talablari c'sha davrga nisbatan cheksiz darajada yuqori bo'lsa-da, Rim jarrohlarning asbob-uskunalar va amaliyot usullari o'z davri uchun yuqori darajada ilmiy va amaliyahamiatga ega edi. Ularning merosi bugungi kunda ham tibbiyot tarixini o'rganish uc

